

kurpina/post/що-таке-booktube-спільнота-та-топ-10-україномовних-
буктьюберів (дата звернення: 20.04.2023).

4. Kazak, Maria & Karpenko, Irina & Korochenskiy, Aleksandr & Polonskiy, Andrey & Tyazhlov, Yan & Ushakova, Svetlana. (2017). Educational Potential of New Media. Journal of History Culture and Art Research. 6. 54. 10.7596/taksad.v6i5.1288

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-313-5-7>

ДО ПИТАННЯ ПРО СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНУ КУЛЬТУРУ ДИТЯЧОЇ ПРЕСИ

Леонтєва Т. С.

*кандидат наук із соціальних комунікацій,
асистент кафедри реклами та зв'язків з громадськістю
Інституту журналістики*

*Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Дитячі періодичні видання – важливий канал комунікації дитини, вони є елементом виховання, формування та соціалізації юного покоління. Преса для дітей має свою специфіку, їй притаманні особливі риси комунікаційної культури, які залежать від багатьох чинників: віку, статі, тематики, уподобань як дорослої аудиторії (батьків) так і дитячої.

В свою чергу кожна з цих категорій має свої підрозділи. Так, **за віком, цільовою аудиторією** [1; 19] видання для маленьких читачів поділяють на чотири групи:

– перша група – видання для дітей дошкільного віку (до 5–6 років); (*журнали «Мамине сонечко від 1 до 3», «Мамине сонечко від 2 до 5», «Пізнайко від 2 до 6», «Ангелятко», «Колобочок»*);

– друга група – видання для дітей молодшого шкільного віку (6–10) *«Ангеляткова наука», «Малятко», «Котя», «Джміль», «Пізнайко від 6», «Маленька фея та 7 гномів»*;

– третя група – видання для дітей середнього шкільного віку (11–14 років), учнів V–VIII класів; (*журнали «Барвінок», «Маленький розумник», «Вигадуї, думай, грай»*);

– четверта група – видання для дітей старшого шкільного віку, підлітків (15–18 років), учнів IX–XII класів. журнал *«Колосок»*.

Так, особливості комунікації журналів для дітей віком:

– від 2 до 3 років притаманна роль іграшки, засобу отримання нової інформації: дитина озвучує побачене, відтворює почуту інформацію;

– видання для дітей віком від 3 до 6 років (це період раннього дитинства) комунікують з дитиною вже через спроби самостійного читання на рівні сприйняття окремих слів та речень. Газети та журнали стають джерелом задоволення дитячої допитливості, пояснюють зв'язки між елементами навколишнього світу;

– видання для дітей віком від 6 до 8 років (період власне дитинства). Це період переосмислення ставлення дитини до видання, що з предмета гри перетворюється на предмет активного розумового опрацювання. Дитячі журнали та газети для цієї вікової категорії вже мають розв'язувати низку завдань пізнавально-навчально-розважального характеру: сприяти накопиченню знань, задовольняти естетичні потреби, збагачувати словник, формувати основи культури рідної мови і мовлення.

– видання для дітей віком від 9 до 11 років (період зрілого дитинства). Період активної соціалізації дитини, коли вона потребує видань, які б давали їй знання та навички, необхідні для майбутнього життя;

– видання для дітей віком від 11 до 15 років (підлітковий період). Етап розвитку самосвідомості, самооцінки, бажання визначитися із власними ідеалами та цінностями. Зі спостерігача дитина перетворюється на активного учасника навколишнього життя. Цей період характеризується проявами різних уподобань дівчачої та хлопчачої аудиторії;

– видання для дітей віком від 15 до 17 років (період юнацтва). Наймолодша з «дорослих» вікова категорія з відповідними потребами різноманітного читання.

Розрізняють також спілкування з дитиною через журнал, або газету на основі **територіальної приналежності**, місце проживання читача визначає специфіку комунікації.

Ілюстративність. Якісний ілюстративний матеріал періодичних видань є реалізацією загальнодидактичного принципу наочності. Для газет та журналів різної вікової категорії читачів ілюстративність сторінки має бути «своя», скажімо, для молодшого шкільного віку ілюстрації мають складати не менше, ніж 35% [1; 18].

Різні види преси для дітей, а від цього залежить і комунікаційна специфіка видання, виділяє також дослідниця Н. Вернигора [1; 2]. Вона наголошує на синтезі видань, а саме: **пізнавально-ігрових, пізнавально-художніх, розважально-ігрових, навчально-ігрових, ужитково-розвивальних та літературно-художніх.**

В свою чергу комунікаційні особливості дитячого журналу серед **пізнавальних** можна поділити на: *енциклопедичні та ігрові, навчальні* на *освітні, релігійні, навчально-ігрові, наукові; художні* на *літературні та мистецькі*.

До особливостей комунікаційної культури журналів і газет для дітей безпосередньо належить і **змістове наповнення** дитячих періодичних видань, яке має відповідати таким вимогам як от: ритмічність, мелодійність окремих текстів видання; поєднання оптимістичного викладу творів з реалістичним зображенням навколишнього світу задля підготовки дитини до «дорослого» життя; наявність жартівливої поезії чи прози у пропонованих матеріалах; емоційність творів як спосіб набуття дитиною чуттєвого досвіду; присутність фантазії, вигадки у текстах, що сприяє розвитку уяви, мислення, а відтак і мовлення; розподіл персонажів у творах на антагоністичні групи, повчальність текстів як умова формування власної системи оцінювання у світі дитячого сприймання.

Комунікаційна особливість – **жанри у дитячому виданні** (твори різних жанрів, вірші, казки, оповідання, науково-популярні статті, жарти, скоромовки, загадки тощо).

Серед особливостей комунікаційного розвитку періодичних видань для дітей ми виділяємо також **мову, форму подачі матеріалу** (вірш, проза, саморобка, книжечка всередині, подарунок, реклама, листування чи інтерактивна гра), де дітям пропонують щось придумати, домалювати, розфарбувати, написати, полічити, відгадати загадку, вивчити скоромовку, розв'язати задачку, порівняти, погратися в настільні ігри, вирізати чи склеїти поробку.

Слід наголосити й на такому особливому виді дитячих періодичних видань як **комікси**, що здійснюють комунікацію з маленьким читачем через графічний малюнок, зображення, невелику кількість слів. Формат коміксу передбачає стислий та водночас динамічний метод викладення матеріалу.

До комунікації в дитячому виданні нині досить активно долучаються не лише **педагоги й батьки**, а й дитячі **психологи**. На сторінках багатьох видань можна знайти й психологічні поради, вправи, терапії віршами та казками.

Отже, комунікаційна культура кожного дитячого журналу або газети – це ті аспекти, які роблять його «особливим» серед іншого розмаїття дитячої преси. Так, внутрішня і зовнішня специфіка діалогу з маленьким читачем визначається *цільовою аудиторією, територіальною приналежністю, змістовим наповненням, тематикою, функціональним призначенням, ілюстративністю, жанровою спрямованістю, мовою, формою матеріалу* тощо.

Комунікація всередині кожного видання вибудовується як читачем так і видавцем, засновником, батьками, дітьми; на неї безпосередньо впливають як внутрішні так і зовнішні чинники розвитку держави і суспільства в цілому.

Література:

1. Вернигора Н. М. Роль періодичних видань для дітей у формуванні мовних навичок [Електронний ресурс] / Н. М. Вернигора. Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2052>

2. ДСанПіН 5.5.6–138–2022. Державні санітарні норми і правила. Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0077-07>

3. Зозуляк Р.В. Виховання моральних рис молодших школярів Галичини засобами української дитячої літератури (1900–1939 рр.) : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. педагогічних наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Івано-Франківськ, 2005. 20 с.

4. Кіт Н. О. Український журнал для дошкільника: психологічні підстави та основні принципи розробки концепції видання. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1064>

5. Koçak K. Comics Journalism: Towards A Definition. *International journal of humanities and cultural studies*. 2017. № 3. P. 173–199.

6. Мовчун Л. Десять дитячих українських журналів, які варто передплатити [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.barabooka.com.ua/presa-dlya-ditini/>

7. Огар Е. І. Дитяча книга : проблеми видавничої підготовки : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. Львів : Аз–Арт, 2002. 160 с.

8. СОУ 22.2-02477019-11:2014. Поліграфія. Видання для дітей. Загальні технічні вимоги. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.ukrbook.net/vidavc.html>

9. Яценко Н. Я. Скетчноутинг і комікси на уроках української мови та літератури. Візуалізація ідей : [використання скетчноутингу (нотатки-ескізи) та коміксів на уроках української мови та літератури : матеріали до уроків]. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2018. № 12. С. 2–12.